

בכל היראה הכבוד וההכנעה אני קד ומשתחאה מול הדרת גאונו ואומר: שלום עליך רבי ומורי.

אולי ילדות יש כי נתן השכלי שאני מעיז פני ברכי, אמנם — אולי — ועד כאן שקלתי לי בדעתי, העזות גרועה, והביישנות גרועה ממנה, תוצאות הביישנות הן שליליות, "לא הביישן למד" בן בוזמן שהעזות פעמים מביאה חיוב, כי "חוצפא אפילו כלפי שמיא מהני", ואם אין זה כלל בהנהגה, בנידון ידי ודאי שהעזות שאולי ישנה מכריעה את הביישנות הודאית.

רכנו בהפרדו בישיבה העיר בדבריו האחרונים עפי" בקשת אביו שליט"א שישתדלו להמשיך את סדר הסעודה שלישיית בשבתות בשוחות תורניות כרגיל, הדבר מתחילה לא נתקבל עלי, "במקום גדולים אל תעמוד", ומה גם אני שאין מכיר צרת נפשי כמוני, ומה לי ולשיחה בפני ציבור הרגיל להחענג בדברי נעם צוף דבריו הקי, בכל זאת לא נמנעתי מחשוב על הדבר, אף שהדבר מופלג ממני, "אל תהי מפליג לכל דברי".³ היום בסעודה שלישיית כשהפצירו כי, ביחוד הסבא אביו שליט"א, הוכרחת להשמע ולהשמיע מה שהעלה זכרוני מאמתחתי לענין הפרשה. והנה את אותם הדברים שהרציתי לפני שומעי אני רוצה למסור להדרג מורי, ויאמר לי אם הדברים ניתנו להאמר באותה הצורה אם לאו.

ידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר, זה הדבר וגו', יש במקרא זה הכללות מיוחדות המורות על עליונות תכונת פרשת נדרים, נאמרה לראשי המטות משא"כ שאר הפרשיות, נאמרה בזה הדבר, הלשון המיוחדת לנבואת משה רבנו, ועוד יש בספרי וזוטא שם, "לבני ישראל לאמר, בני ישראל בכל יחל ואין העכרים בכל יחל". וצריך ביאור מה ענין דרשה זו למעט עכרים מכל יחל, הלא כל המצוות אינן נוהגות בעכרים. אולם אם נבוא לשרוש תכונת הדבר הפלאי הזה, שבייבור בלבד יוצרו דינים, יבורר לנו כחו של הדיבור, הדיבור הנשמתי העליון, הדיבור הנבואי, שאיננו אלא בישראל, אותו הדיבור שרשב"י אמר לגביו "אילו הינא התם הוה בעינא תרי פומין", שהוגיש ומצא שהדיבור הישראלי הקדוש מהלך ממקור אחר מהדיבור הרגיל, הדיבור הישראלי העליון הזה יכול כח פנימיותו להעלות את ההויה לדרגת קדושה, כפי שאנו מוצאים בקידוש החדש "ישראל דקדישנהו לזמנים".⁴ וכך הוא גם ענין הנדרים, שהדברים מתעלים ונעשים אסורים על האדם כהקדש, ולכן יש מעילה בקונמותו.⁵ ואין איסור הפך הנאמר משום נדר כאיסור שהתורה עשתה אותו פיגול שהוא איסור שהתורה גילתה לנו שמתועב הוא לנו "ונשמאתם בם", והנפש הישראלית איסטיגיסית היא לגבי כל אלה האיסורים.

אבל בנדר קאיסור הוא אחר לגמרי, שהאיסור הוא משום דרגת הקדושה שבדבר. ומשום זה אין התפסה אלא בדבר הנדר ולא בדבר האסור. ומכאן הסמיכות של פרשת נדרים לפרשת מועדות, שכשנייהם ישנו יסוד משותף, גילוי כח קדושת הדיבור הישראלי.

ומתוך זה ברור הוא שאין ענין נדרים בעכרים, שאין בהם הדיבור הנבואי שיש בכחו להעלות את ההויה, "בני ישראל בכל יחל ואין עכרים בכל יחל", הכונה אינה

שיל"ת. מוצש"ק מטות פ"ז. ירושלים ע"ה"ק ת"ו.
כבוד אדוני מורי ורבי.

לומר שאין אצלם לאו דכל יחל אלא שאין ענין הנדרים אצלם ואין גורם שיהיה אצלם כל יחל, כי כל חילת הנדרים הוא רק מכח הדיבור המיוחד לישראל. ואם כי ה"עכרים" נודרין נדרים ונדבות כישראל.⁶ שם אין זה אלא הכנסה לרשות הקדש ומאחר שבא הדבר לרשות הקדש חל עליהם שם הקדש כשאר נכסי ההקדש. וגם כמה שמסתפק המשנה למלך⁸ אם העכרים ישנם בכל יחל לענין דין שוויא אנפשיה חתיכא דאיסורא, צריך לומר שאם כי דבר ברור הוא שאין כח ודין נדרים אצל העכרים אבל יש להסתפק אם שמירת מוצא הפה כלולה באחת מן מצוות בני נח, אם במצוות "דינין" או בברכת השם שהרי "נדרים כנורר כחיי המלך שבועה כנשבע במלך עצמו"⁹ וכפרט לדעת רש"י והרמב"ם שעיקר שבועה בשם היא כמבואר בר"ן שבועות ל"ה ע"ב. ויתכן שגם כשנשבע בלא שם או בנדר שאינו צריך שם הם בכלל אביזרייהו של ברכת ה', שכל חילול שבועה ונדר יש בו סרך גידוף השם. בכל אופן דין הנדרים מליקרו אין אצלם.

ומעלות ישראל אלו, קדושתם העליונה "קדש ישראל לה' ראשית חבואתו",¹⁰ הכח העצמי הטבוע בישראל שקדש הוא לה, וכח עלייתו ותרומתו מכל העמים "ראשית תבואתו", כחות אלו המרוכזים אצלו ועושים אותו לחטיבה מיוחדת ליצור מעלה ונותנים לו את היכולת להעלות את ההויה מדרגא לדרגא, את הבנת מעלות אלו בעומקם ורוחבם שעליהם בנוי כל יסוד סודה ועדינותה של היהדות אמר דיבור לראשי המטות, הבחירים שבעם ולבני ישראל לאמר, אמר להם הדינים הודיע להם "זה הדבר", שאלו הם מהדברים היותר עמוקים שברשם שרק הנבואה היותר עליונה מגעת שם.

וגילוי עליון יותר של כח קדושת הדיבור הישראלי יש בדין החרת נדרים, שבידם של ישראל לבטל דבר שהנדר יצר אותו ויש לו כבר מקום כהויה בדרגתו, על כן "היתר נדרים פורחים באויר"¹⁰, אין לו אחיזה בכח כלל, מאחר שהוא כל כך מקורי ועליון שאין לו תפיסה בגוילין ובצורפי האותיות. ומעלה נוספת של עומק קדושת ישראל מתגלה בדין החרת נדרים, החכם מתיר אפילו יחידי,¹¹ כי נפשו המשכלת פועלת כהויה אפילו כשהיא יחידה, וגי הדיונות מפירין את הנדר במקום שאין חכמי, כי כל צבור אפילו היותר קטן של ישראלים יש לו כח כשל נפש שלימה משכלת, כי הציבוריות הישראלית אינה רק צורף של פרטים אלא בריה בפני עצמה, "ציבור", והציבור כשהוא מעורה בכלל ישראל יש לו את כח הכלל, ואפילו שלשה הדיונות יכולים להחיר נדרים בכח הפללי של כנסת ישראל שהיא הנפש המשכלת הכללית.

*---תלמידו המתאבק בעפר רגליו ושוחה בצמא את דבריו.

שלום נתן הירשוביץ

הרב קוק זצ"ל, רגיל היה לערוך שולחנו בסעודה השלישית כשבת — ביבור. (שיחותיו המופלאות באותן שעות מיוחדות, נשתמרו לנו מתוך זכרוננו של אחד השומעים ועלו לאחרונה על הכתב).
 והנה, בקיץ תרפ"ז, משעמד הרב זצ"ל לצאת את ירושלים לתקופה-מה, העלה הסבא אבי הרב זצ"ל. את הרעיון והמשאלה שלא להפסיק את סדר הסעודה השלישית והשיחה שבתוכה. יתר על כן: אבי הרב זצ"ל הציע את ר' נתן כממלא מקום הרב זצ"ל כאמירת השיחה. שוב הועמדו סגולות נפשו של ר' נתן במבחן חמור: ענותנותו גרמה לו שיחרד מעצם הרעיון, אך האחריות המפותחת שבו וגבורת-נפשו התייצבו למשימה בכל עוז. וכך כותב הוא במכתב לרבו הגדול:

את התרשמותו של הרב מדברי התורה שהרצה ר' נתן באותה שבת ושילחם להרב במכתב המוזכר, אנו למדים ממכתב ששלח הרב לבנו מנן הצי"ה בכ"ח תמוז תרפ"ז ובחוף דבריו הוא כותב:
 מאוהבינו בן ישיבתנו היקר הר"ג הירשאוויץ שליט"א קבלתי מכתב מענין, אשר תשיב נא להגיד לו בשמי תודה רבה על דבריו היקרים ועל קליטתו הטובה את ההקדמות השרשיות שהננו רגילים לדבר אודותן בע"ה בשיחות שונות, ועל השתמשו בהן באופן יפה והגון. ישר חילו לאוריתא, ומאד אשמח בהמשכת השיחות ביה"ש כשכתב מיחידי סגולה.

וכך קם הדבר והיה. ר' נתן מלא את מקום רבו חן שהוא מעלה את דבריו על הכתב לעיונו של רבו ובקורותו. הדברים זכו לאישור נלהב מצד הרב זצ"ל שאף צייה עליו להעלות את הדברים על הכתב במסודר וליתן להם קיום ופומבי. כך היה בשעת נסיעתו של הרב זצ"ל מירושלים וכך היה בשעת מחלתו האחרונה של הרב זצ"ל. ר' נתן עצמו כותב בדבריו בפנקס רשימות השיחות:

"עפ"י מרן אדמו"ר זצ"ל, שחזרתי לפניו על אלו הדברים שהרציתי לפניו בשבת פ' ראה, חרצ"ה, בקשני וזרזני לרשום את זה בחוספת להיות זריז כרשימות".